

23.6.2021

Dnro
VN/1236/2021
VH/2864/00.04.05/2021

Valtiovarainministeriölle

Asia

Harmaan talouden selvitysyksikön lausuma valtiovarainministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle valtionavustuslain muuttamisesta

Lausuma

Harmaan talouden selvitysyksikkö (myöh. selvitysyksikkö) lausuu harmaan talouden torjunnan näkökulmasta seuraavaa:

- Ehdotetut valtioapulain muutokset ovat yleisesti ottaen kannatettavia. Harmaan talouden selvitysyksikkö kannattaa ehdotuksen sisältöä ja tavoitteita. Totuudessaan lakimuutos mahdollistaa tuenhakijoiden, vastuuhenkilöiden ja heidän muun yritystoimintansa velvoitteiden hoitamisen huomioon ottamisen tuen myöntämisen esteperusteena valtionavustuksia myönnettäessä.

- 7 a §:n 1 mom. 1-kohdan ilmaisua tulee tarkentaa niin, että arvio velvoitteiden hoidosta voidaan tehdä arviointihetken, kuluvaan vuoteen ja sitä edeltävien kolmen kalenterivuoden tietojen perusteella.

- Viranomaisten välisen tietojenvaihdon tulisi olla ensisijainen keino toteuttaa 7 a ja 12 a §:ssä tarkoitettu arviointi, ei tietojen pyytäminen hakijalta - velvoitteidenhoitoselvityspalvelusta on saatavissa lähes kaikki arviointiin tarvittava tieto.

- Tulisi varmistaa, että kaikilla 90 valtionavustuksia myöntävällä on käytettävissään riittävät tiedot muilta viranomaisilta esteperusteiden tarkistamiseksi. Tämä voidaan toteuttaa velvoitteidenhoitoselvityspalvelulla, kun lakimuutos tulee voimaan. Tehokkimmin asia tulisi hoidettua tuenmyöntäjien yhteisellä ja keskitetyllä palvelulla.

- Nykyisin velvoitteidenhoitoselvityspalvelua käyttävät Business Finland, Ely-keskukset, STEA ja ulkoministeriö. Lakimuutos tulee toteutuessaan moninkertaistamaan tuenmyöntäjien velvoitteidenhoitoselvityspyytäjien ja pyyntöjen määrän. Harmaan talouden selvitysyksikkö arvioi selviytyvänsä tästä palvelukysynnän kasvusta, mikäli tuenmyöntäjät käyttävät automatisoitua rajapintapalvelua pyytäessään velvoitteidenhoitoselvityksiä.

Perustelut

Velvoitteiden hoitamisen tutkiminen

Ehdotuksen 7 a §:n 1 momentin 1-kohdassa todetaan, että valtionavustusta ei voida myöntää, jos hakija on avustuksen hakemista edeltävän kolmen kalenterivuoden aikana laiminlyönyt toistuvasti tai huomattavissa määrin veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröimis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksiensa hoitamisen.

Kohdassa käytetty ilmaisu "edeltävän kolmen kalenterivuoden aikana" jättää auki kysymyksen siitä, voidaanko tuen myöntämisarvioinnissa käyttää arviointihetken sekä ns. kuluvan vuoden tietoja.

Julkisten velvoitteiden hoitamista koskevat tiedot muuttuvat ajan kuluessa. Esimerkiksi verovelkaa koskeva tieto muuttuu sitä mukaa, kun uutta velkaa tulee tai sitä maksetaan eli jopa päivittäin. Myös erilaisia kausi-ilmoituksia tulee antaa määräajoin, kuten kuukausittain tai vuosittain. Rekisteröintiasemat voivat myös muuttua varsin nopeasti. Valtaosa tiedoista on yrityksen tai henkilön itse viranomaiselle antamia, mutta osa tiedoista muuttuu esimerkiksi viranomaisten suorittamasta valvonnasta johtuen.

Selvitysyksikkö pitää tärkeänä, että valtionavustusta myöntävällä viranomaisella olisi harkintaa tehdessään käytössään mahdollisimman ajantasaiset tiedot hakijan tai saajan velvoitteiden hoidon tilasta. Säännöksen ulottuvuus ns. historiatietoon on myös tärkeää, sillä laiminlyöntejä on voinut tapahtua jo aiemmin ja siksi tietoja pitäisi voida käyttää tarkasteluajankohdan lisäksi myös kuluvalta vuodelta sekä sitä edeltäviltä kolmelta vuodelta.

Selvitysyksikkö ehdottaa harkittavaksi voisiko 7 a §:n 1 momentin 1-kohdan muotoilun muuttaa esim. seuraavasti:

"... jos hakijalla on tai on ollut hakemusvuonna tai sitä edeltävinä kolmena kalenterivuonna toistuvia tai huomattavia veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröimis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksiensa hoitamisen laiminlyöntejä;"

Tuenmyöntäjien tiedonsaannin toteuttaminen

Esitysluonnoksen mukaan tarkoituksena on, että valtionavustuksen hakija antaa osana valtionavustushakemustaan tiedot, koskeeko hakijaa jokin ehdotetun 7 a §:n 1 tai 2 momentin mukainen valtionavustuksen myöntämisen rajoitus tai ehdotetun säännöksen 3 momentin mukainen peruste, joka voi johtaa valtionavustuksen myöntämättä jättämiseen. Vastaava selvitys pyydetäisiin myös maksatusvaiheessa, jos valtionavustus ei tulisi maksettavaksi kokonaan valtionavustuspäätöksen yhteydessä. (4.2.1)

Edelleen esitysluonnoksessa todetaan, että valtionapuviranomaisen tulisi valtionavustushakemusta käsitellessään tarkistaa, että hakija on hakemuksessaan antanut tarpeelliset tiedot. Valtionapuviranomainen voisi lähtökohtaisesti luottaa hakijan antamiin tietoihin. (4.2.1) Hakija selostaisi hakemuksessaan ehdotetun 7 a §:n mukaisesti, onko se muun muassa huolehtinut julkisoikeudellisista velvoitteistaan tai mahdollisista aiemmista avustusten takaisinperintäpäätöksistään ja millainen sen

taloudellinen asema ja tilanne ovat. Tietojen ilmoittaminen lisää jonkin verran hakijan hallinnollisen työn määrää. (4.2.2)

Valtionavustuksen hakija ja saaja ilmoittaisivat rajoituksia koskevat tiedot hakemuksissaan tai niiden liitteinä. Ennen kuin valtionhallinnon yhteinen sähköinen VA-tietojärjestelmä on käytössä, hakemukset toimitettaisiin kunkin valtionapuviranomaisen ohjeistamalla tavalla kirjallisesti joko sähköisesti tai paperisina asiakirjoina. VA-tietojärjestelmän ollessa käytössä hakijan aiemmin mahdollisesti ilmoittamia tietoja voidaan hyödyntää hakemusten käsittelyssä. Tällöin hakemusten laatimisen ja käsittelyn arvioidaan sujuvoituvan aiemmasta. (4.2.2)

Selvitysyksikön arvion mukaan viranomaisten välinen tietojenvaihdon tulisi olla ensisijainen keino toteuttaa 7 a ja 12 a §:ssä tarkoitettu arviointi. Tietojen pyytäminen hakijalta lisää hakijoiden hallinnollista taakkaa. Mikäli hakija joutuu hankkimaan erilaisia selvityksiä ja todistuksia muilta viranomaisilta, lisää se myös näiden muiden viranomaisten hallinnollista taakkaa. Lisäksi ongelmaksi voi muodostua tiedon oikeellisuuden varmistaminen, sillä erilaisia todistuksia voi myös väärentää. Myös julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019) todetaan, että säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tiedonvaihto tulee toteuttaa teknisten rajapintojen avulla, jos viranomaisella on tiedonsaantioikeus toisen viranomaisen rekisterissä olevaan sallassapidettävään tietoon.

Selvitysyksikkö toteaa, että lähes kaikki tieto, mitä tuenmyöntäjä tarvitsee 7 a §:ssä todettujen tuen myöntämisen esteperusteiden selvittämiseksi, on saatavissa harmaan talouden selvitysyksikön tuottamilta veloitteenhoitoselvityksiltä.

Harmaan talouden selvitysyksikkö toteaa lisäksi, että lain voimaantullessa tulisi varmistaa, että kaikilla 90 tuen myöntäjällä on käytettävissään riittävät tiedot muilta viranomaisilta esteperusteiden tarkistamiseksi. Tehokakimmin asia tulisi hoidettua tuenmyöntäjien yhteisellä ja keskitetyllä palvelulla, johon voitaisiin rakentaa rajapinta Harmaan talouden selvitysyksikön veloitteenhoitoselvityspalveluun. Selvitysyksikkö ehdottaa, huomioiden valtioapiviranomaisten suuren määrän, että tukien myöntäjät voisivat saada veloitteenhoitoselvityspalvelun keskitetystä palvelusta, esimerkiksi suunnitellusta VA-palvelusta. Menettely olisi samankaltainen, kuin mitä julkisissa hankinnoissa käytetään nykyisin. Hankintayksiköt, joita on Suomessa muutamia tuhansia, voivat pyytää veloitteenhoitoselvityksen hankintalaissa tarkoitettujen hankinnanvaraisten poissulkemisperusteiden selvittämiseksi Valtiovarainministeriön omistamasta ja Hanselin ylläpitämästä Hilma-järjestelmästä.

Vaikutukset Harmaan talouden selvitysyksikön toimintaan

Valtionavustuksia myönnetään vuosittain lähes neljä miljardia euroa yli 300 valtionavustushaussa. Valtionapuviranomaisia on noin 90 ja valtionavustusten hakijoita on kymmeniä tuhansia. (2.)

Nykyisin veloitteenhoitoselvityspalvelua käyttävät Business Finland, Ely-keskukset, STEA ja ulkoministeriö. Harmaan talouden selvitysyksikkö arvioi, että lakimuutos tulee toteutuessaan moninkertaistamaan tuenmyöntäjien veloitteenhoitoselvityspyytäjien ja pyyntöjen määrän. Palvelukysynnän suuri kasvu on hoidettavissa, mikäli tuenmyöntäjät käyttävät automatisoitua rajapintapalvelua pyytäessään veloitteenhoitoselvityksiä.

Helsingissä 23.6.2021

Janne Marttinen
johtaja

Marjo Niemelä
apulaisjohtaja

Verohallinto
Harmaan talouden selvitysyksikkö
PL 325
00052 VERO

www.vero.fi
puh. 029 512 000
email: htsy@vero.fi